

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-18

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240119c

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 18 april kl. 9.00 – 12.00

Dispensansökan från Region Värmland

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Sveriges läkarförbund.

Beslutet expedierat 2024-05-02

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Region Värmland

Region Värmland har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt Specialbestämmelse för läkare, Bilaga 3 punkt 4 om förläggning av ordinarie arbetstid och jour eller enbart jour i upp till 24 timmar.

Ansökan avser verksamheten vid AnOpIVA Region Värmland vid tjänstgöring i ambulanshelikopter och omfattar nio anestesiläkare som bemannar helikoptern.

Helikoptern är bemannad dygnet runt alla dagar med en pilot, en helicopter emergency medical service crew member och en anestesiläkare. Anestesiläkarna är anställda av region Värmland medan övriga är anställda av Svensk Luftambulans.

För närvarande finns nio anestesiläkare som bemannar ambulanshelikoptern. Tjänstgöringstiden är förlagd till sexveckorsperioder. Under sexveckorsperioden på ambulanshelikoptern är arbetstiden förlagd till nio eller tio heldygnsperioder. Vid tjänstgöringsperiod på centralsjukhuset förläggs arbetstid enligt ordinarie arbetstidsregler. Dispensansökan avser enbart tjänstgöringstid förlagd vid helikoptern.

Genom att förlägga 50% av arbetet på centralsjukhuset kan läkarna upprätthålla den kompetens som behövs för uppdraget i helikopter. Fram till 2017 var antalet läkare som bemannade helikoptern 12 personer. Orsaken till att antalet läkare minskades till nio var bland annat att det bedömdes att kompetens- och förmågebedömningen påverkades negativt av att antalet patientmöten och därmed tillfällena att upprätthålla sin kompetens blev för få.

För arbetet ställs höga kompetenskrav, erfarenhet och personlig lämplighet. Det tar mellan 3 och 4 år för en nyanställd anestesiläkare att uppnå den kompetens som krävs för arbete på ambulanshelikoptern. Det råder nationell brist på anestesiläkare och det är därför mycket svårt att rekrytera färdiga specialister till

länet. Regionens strategi är därför att rekrytera ST-läkare och utbilda dessa till specialistläkare.

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

Regionens målsättning är att kunna bemanna helikoptern med anestesiläkare och därmed säkerställa beredskap för insats.

Förläggning av arbetstid på annat sätt än dygnspass kräver fler anestesiläkare vilket regionen tidigare har prövat och konstaterat läkarens möjligheter att upprätthålla sin kompetens påverkades negativt.

Det finns också risk för att vårdkvaliteten försämras eftersom när läkare flyttas från centralsjukhuset till helikoptern, påverkas operationskapaciteten vid sjukhuset. Därutöver kan det innebära att läkaren förlorar en del av sin kompetens eftersom denna upprätthålls genom arbete på sjukhuset.

Vid varje byte av besättningsmedlem ska en säkerhetsgenomgång genomföras med samtlig ombordpersonal samt överrapporteringar. Under tiden den genomförs får helikoptern inte användas för uppdrag.

Bedömning

Ansökan om dispens avser verksamheten AnOpIVA Region Värmland vid tjänstgöring i ambulanshelikopter.

Regionen söker dispens, för att fram till den 31 januari 2025, kunna förlägga 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Ansökan gäller anestesiläkare vid bemanning av ambulanshelikoptern.

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07–21. En ny punkt 4 b) specialbestämmelserna trädde i kraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

På ett övergripande plan handlar det om att regionen vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Regionen har tydliggjort verksamhetens förutsättningar och varför det för närvarande inte är möjligt att förlägga arbetstid så att viloregler enligt avtal uppfylls.

Beslut

Arbetsstidsnämnden beviljar, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid, enligt ansökan, upp till 24 timmar under tiden 1 februari 2024—31 januari 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.